

उदपद्यन्तैरावतसुप्रतीककुमुदवामनाञ्जनप्रभृतयोऽष्टौ दिग्गजेन्द्राः NalaCam. 6. 59 (7)
अञ्जनप्रयुक्त (añjana-prayukta) *adj.* 1 employed or used with collyrium (धातकीपुष्पचूर्णे) अञ्जनप्रयुक्तेऽशुद्धीकोपदेहदाहरागवेदनादृष्टिविभ्रमा भवन्त्यान्ध्यं च AṣṭāSam. i. 47. 19 (1.8); 2 meant for smearing (of the axle) (i. e. employed in smearing) किं तु संस्कारकमात्रमुपादानम् अञ्जनप्रयुक्तमेव TantrRa. 86. 8.

अञ्जनप्रयोग (añjana-prayoga) *m.* application of collyrium एषोऽञ्जनप्रयोगस्तेन राक्षसेन कृतः KathāK. 98. 9.

अञ्जनप्राथम्य (añjana-prāthamyā) *n.* priority of collyrium अञ्जनप्राथम्यमापस्तम्बादिविषयम् NirṇaSi. 323. 10.

अञ्जनबल (añjana-bala) *n.* [Abl.] on the strength of collyrium तदेते मानुषियौ अञ्जनकप्रयोगात् करभ्यौ सञ्जाते ।...ततश्चाञ्जनबलादप्रतिमरूपे मानुष्यौ जाते KathāK. 94. 27.

अञ्जनबाष्पबिन्दु (añjana-bāṣpabindu) *m.* tear-drop mixed with collyrium सा पद्मिनी...विससर्ज भृङ्गान् ।...स्थूलानिवोढाञ्जनबाष्पबिन्दून् JānaHa. 3. 58.

अञ्जनबिन्दु (añjana-bindu) *m.* dot of collyrium उद्भासते ह्यञ्जनबिन्दुवत्त्वच्छुक्ले वस्त्रे यद्भवेत्किञ्चिदं वः MahāBhā. v. 25. 6; अलिभिरञ्जनबिन्दुमनोहरैः... अङ्कितः ।... शोभयति स्म वनस्थलीम्... तिलकः RaghuVa. 9. 41 = VyaktiVi. 91. 8 = 105. 14; अलिभिरञ्जनबिन्दुमलीमलैः स्मरवलैरिव कङ्कटितैर्वृते । मरुति...नाभवन् सरति के रतिकैलिरसाकुलाः HarVi. 3. 25.

अञ्जनभक्ति (añjana-bhakti) *f.* decoration of collyrium लसद्विरेफाञ्जनभक्तिचित्रं मुखे मधुश्रीस्तिलकं प्रकाश्य KumāSam. 3. 30.

अञ्जनभा (añjana-bhā) *f.* lustre or colour of collyrium तं नेमिं नमः... चक्रे यद्नां च यो दक्षामञ्जनभासमानमहसं राजीमतीतापदम् CaturJiStu. 85.

अञ्जनभाजन (añjana-bhājana) *n.* collyrium-container सिद्धेनाञ्जनेन यथोक्तानामेवाञ्जनभाजनद्रव्याणामन्यतमया शलाकया... अक्षि दक्षिणमञ्जयेत् AṣṭāSam. i. 52. 6 (1.8)

अञ्जनभावना (añjana-bhāvanā) *f.* volitional effort in respect of the anointing or smearing साक्षादेवाञ्जनभावनाविशेषणसमर्पकत्वानुपपत्तेः MimāKau. i. 296. 4 (on i. 4. 29); घृतस्य विधेयत्वावगतेः तस्य चाञ्जनभावनासाधनत्वं तद्वाचकपदकल्पनया अवसीयते MimāKau i. 297. 9 (on i. 4. 29)

अञ्जनभृश्रुत् (añjana-bhūṣrūt) *m.* the mountain Añjana आख्यामञ्जनभृश्रुतो निजतनुच्छाया... त्वर्थयन् कोऽप्यास्ते मणिरिन्दिराकुचतटीशाणोपलोत्तेजितः YātrāPra. 6. 92; तस्य सुवर्णमेखलं कटिस्थलम्...। व्यडम्बयन्तनधातुपट्टिकापरिष्कृतमञ्जनभृश्रुतस्तटीम् MadhuVi. 3. 8; उपरि...परिवभौ...अञ्जनभृश्रुतो विततशारदनीरदमम्बरम् Rāgh. 19. 3.

अञ्जनमञ्जुता (añjana-mañjutā) *f.* beauty or charm (of the eyes) on account of ointment or collyrium पश्योऽज्ञासितसन्तताश्रुसरितामेषां द्विषन्नायिकानेत्रेष्वञ्जनमञ्जुतामलिनतां मारुं कियानुद्यमः SūktiMu. 97. 12.

अञ्जनमय (añjana-maya) *adj.* [f. -i] made of or consisting of collyrium कुशद्वीपस्य तु कुमुदः...ककुच्चानिति...वर्षपर्वतः । (हरिता) लमय उन्नतो वराहकोऽञ्जनमयः AvantiKa. 212. 14; त्रियामावामायाः...। तदक्ष्णः सीम्नेयं यदुरसि मनागञ्जनमयी मृगच्छाया दैवादधति न कलङ्कः पुनरयम् SubhāRaK. 29. 58.

अञ्जनमलीमस (añjana-malimasa) *adj.* [f. -ā] 1 black like collyrium हिमशैलकन्यां कुर्वन्तमञ्जनमलीमसकालकूटकण्ठप्रभाभिरभितः पुनरेव कालीम् HarVi. 2. 14; 2 darkened due to collyrium (put in the eyes) अञ्जनमलीमसैरश्रुभिलिसं क्षालयितुमिवात्मानमम्भोधिमनुप्राप्ते प्रतापे UdaySuKa. 7. 23; कृतारिवञ्जने इष्टिर्धेनाञ्जनमलीमसा AucīViCa. 1.

अञ्जनमहाशैल (añjana-mahāśaila) *m.* the great mountain called Añjana (कर्कटी नाम राक्षसी चिन्तयामास) कदा स्यामञ्जनमहाशैलपुत्रकरूपिणी YogVā. iii. 71. 22.

अञ्जनमहीध्र (añjana-mahīdhra) *m.* Añjana mountain स्फटिकसुभगं कैलासमिवाञ्जनमहीध्रमेखलया गाढालिङ्गितम् (प्रासादमद्राक्षीत्) UdaySuKa. 14. 3.

अञ्जनमुख्य (añjana-mukhya) *adj.* 1 the best type of ointment (i. e. sulphate of Antimony) मेचकमञ्जनमुख्यम् AbhidhāMañ. 58. 12; 2 (the supernatural power) headed by (the one obtained by) a magical ointment घुटिकांशुकखड्गपादुकारसलेपाञ्जनमुख्यसिद्धयः । तमनुसरतां शरीरिणां स्वयमेव प्रचकाशिरे तदा SivLi. 15. 52.

अञ्जनमूलक (añjanamūla-ka) *adj.* a variety or minor type of gem (i. e. dark-blue in colour) विमलकः... अञ्जनमूलकः... इत्यन्तरजातयः ArthSā. i. 185. 1 (2. 11) (comm. अञ्जनमूलकः नीलश्यामः)

अञ्जनमेचक (añjana-mecaka) *adj.* [f. -ā] dark like collyrium, shining like collyrium कुर्वन्नञ्जनमेचका इव दिशो मेघः समुत्तिष्ठते Mṛcch. 5. 23;

नमोऽर्कपुत्राय शनैश्चराय नीहारवर्णाञ्जनमेचकाय BhaviP. 770B. 10 (iv. 114. 41); (स मारुतिः... भवनं दशकण्ठस्य ददर्श) रक्षितं राक्षसैरात्तशखैरञ्जनमेचकैः RāmāMañ. 238. 5; वपुषि मञ्जुलमञ्जनमेचके वयसि बालमहो मधुरं महः KṛṣṇaKa. 3. 64; अङ्गल्विषामञ्जनमेचकानां व्याजेन विस्तारयति स्फुटं यः ।... लक्ष्म्याः नवेन्दीवरपत्रशय्याम् YātrāPra. 3. 200.

अञ्जनमेचकप्रभ (añjanamecaka-prabha) *adj.* having a dark lustre like collyrium शिरोरुहैरञ्जनमेचकत्रयैः (? प्रभैः)... नरो वर्षशतं च जीवति RaseCin. 9. 345 (266. 8)

अञ्जनयोग (añjana-yoga) *m.* application of collyrium or ointment अञ्जनयोगैश्च... । स चिकित्स्यः स्याद्य उन्मार्गेण गच्छति MahāBhā. xii. 14. 34; दक्षाण्डत्वक्शिलाशङ्खकाचचन्दनगैरिकैः । तुल्यैरञ्जनयोगोऽयं पुष्पार्मादिविलेखनः SiddhYo. 61. 88; निर्मलं चक्षुर्भवत्यञ्जनयोगतः SiddhYo. 81. 77.

अञ्जनयोजन (añjana-yojana) *n.* application of collyrium प्रागेव मोहनमथाञ्जनयोजनेन चक्रे तथा मृगदृशो नयनं सखीभिः BhikṣāKā. 2. 21.

अञ्जनरजस (añjana-rajasa) *n.* particle of collyrium अञ्जनरजोलेखाश्यामत्वं रोमराजिसुदरेण तनीयसीं विभ्रानम्... मुनिकुमारकमपश्यम् Kād. 140. 3; दीधिकायाम् । विस्पष्टमञ्जनरजसदृश्या द्विरेफपङ्कथेव पक्ष्मलदृशो दृशि सनिपेते HarVi. 23. 33; अञ्जनरजोरामिव निधित्सुरक्षालयत्तरङ्गायतापाङ्गमक्षियुगलमानन्दबाष्पः TilaMañ. 347. 14; (दीपिकाः) सान्द्रतां निन्युरञ्जनरजोभरैस्तमः SriKaC. 10. 24.

अञ्जनरञ्जित (añjana-rañjita) *adj.* coloured with collyrium नेत्रे चाञ्जनरञ्जिते वितनुयाद् भूयः समिद्धोऽणुना (मन्त्रेण) TantrSa. 4. 87.

अञ्जनराशिवर्ण (añjanarāśi-varṇa) *adj.* having the colour of (i. e. black like) a heap of collyrium कोऽयं विनिष्पतति गर्भगृहं विगाह्य उल्कां प्रगृह्य सहसाञ्जनराशिवर्णः BāC. 2. 4.

अञ्जनरुच् (añjana-ruc) *adj.* whose lustre is like that of collyrium (अभिविन्तयेत्...अच्युतम्) कलिन्दसुतया...संपरिरम्भमञ्जनरुचा PañcaRā.(Nā.) v. 4. 24.

अञ्जनरुचि (añjana-ruci) *adj.* of dark or black colour like collyrium यन्नीडप्रभवो यदञ्जनरुचिः...तेन त्वं स्वजनः किलेति करटैर्यत्तैरुपश्रूयसे SubhāRaK. 33. 19; त्वयि न सुव्रत कच्छपलाञ्छनोऽञ्जनरुचिर्हैरिवंशविभूषणः । शिवसुखाय CaturJiSta. 20; यावद्ब्रधति वीरसिंहतनयो वृष्टीरिमाः काञ्चनीवीरः प्रावृषि तावदञ्जनरुचिर्धारा न धाराधरः PadyaVe. 102; ViraMi.(Paribhāṣā.) 3. 18; f. lustre due to (the application of) collyrium न मारुत्यं धम्मिल्ले न च नयनयोरञ्जनरुचिः...तदपि तरलाक्ष्यः शुशुभिरे Rāṣṭrau. 17. 23.

अञ्जनरुचिर (añjana-rucira) *adj.* with lustre dark like collyrium भीमदंष्ट्रोऽञ्जनरुचिरतनुर्भीतिदश्चाप्यधोरः S'ilpaRa. ii. 22. 202.

अञ्जनरुज (añjana-ruj) *f.* disease caused by an ointment (applied to the eyes) नारीपयश्चाञ्जनरुजिदारि BhojanKu. 209. 26.

अञ्जनरूप (añjana-rūpa) *adj.* dark in appearance (i. e. full of darkness inside) (वृत्तचतुष्कोणः षोडशाष्टश्रियः) चत्वारोऽञ्जनरूपाः (प्रासादाः) BrSam. 56. 28.

अञ्जनरेखा (añjana-rekhā) *f.* line or streak of collyrium निर्गते... कन्ये... मनोज्ञधवलापाङ्गे तनीयोऽञ्जनरेखया RājTa.(Ka.) 1. 208; 7. 929; दृशौ कर्णाभ्यर्णेऽञ्जनरेखाभिषात् PrabaCin. 46. 5; आयामिनोस्तदक्ष्णोरञ्जनरेखाविधिं वितन्वन्त्याः । पाणिः प्रसाधिक्रियायाः प्रापदपाङ्गं चिरेण विश्रम्य PārvaPa. 5. 19; अक्ष्णोरञ्जनरेखया...मुह्यामि नाहं तथा S'rāgāTi.(Rā.) 84.

अञ्जनरेणु (añjana-reṇu) *m.* dust or particle of collyrium लाक्षारसैरञ्जनरेणुभिश्च चिक्षेप गात्रेषु परस्परस्य VarāṅgaCa. 23. 101.

अञ्जनरोचिस (añjana-rocis) *adj.* collyrium-coloured, as dark as collyrium केशवाद्याः...। काश्मीरमेघाञ्जनरोचिश्च S'ilpaRa. ii. 23. 42.

अञ्जनलिप्त (añjana-lipta) *adj.* besmeared with collyrium अत्र संभाव्यमानैरिन्द्रादिगतैरञ्जनलिप्तत्वादिभिः कार्यरूपैः... वदनादिगतः सौन्दर्यातिशयः कारणरूपः...प्रतीयते AlaṅkāSa. 105. 19.

अञ्जनलेप (añjana-lepa) *m.* besmearing with lamp-black or collyrium इन्द्रादिष्वप्रकृतेषु अञ्जनलेपादिनिर्कषसंभावना क्रियते CitraMi. 75. 19.

अञ्जनलेश (añjana-leśa) *m.* particle of dirt or dust (lit. collyrium) श्रीच्छिदेऽञ्जनलेशोऽपि धौतस्य श्वेतवाससः TrisaSaPuC. iv. 1. 636.

अञ्जनलोप (añjana-lopa) *m.* removal or disappearance of collyrium कालतः स्नानेन वा सर्वतोऽञ्जनलोपः स्यात् CitraMi. 3. 9.

अञ्जनवंश (añjana-vaṁśa) *m.* family or race of Añjana (a diggaja) ते कुञ्जराश्चाञ्जनवंशजाताः YuktiKa. 199. 17.

अञ्जनवत् (añjana-vat) *adv.* like collyrium (put in the eye) अवर्धमानश्चार्थः शनैरप्युपयुज्यमानोऽञ्जनवत्क्षीयते PañcT. 1. 2 (8. 9); Hitop. 2. 8 (3); चतुरस्रं प्रबध्नीयान्मणिमञ्जनवत्तथा ViṣṇuDhaP. ii. 109. 41; अञ्जनवत्क्षिप्तस्य